

משך חכמה

פרשת תולדות, פסקא א - יא

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - ט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת לידת יעקב ועשיו

בראשית כה, יט-כו

פסקאות: א - ג

[א]

(כה, כא) וַיֵּעָתֶר יַצְחָק לֵה' לְנֹכַח אֲשֶׁתוֹ פִּי עֲקָרָה הוּא וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' וַתֵּהָרֵב רַבֵּקָה אֲשֶׁתוֹ:

מה הפירוש לנוכח אשתו

(כה, כא) ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו. פירוש¹ בשביל אשתו רשב"ם, כי הוא היה בטוח שיהיה לו זרע, וכמו שאמר השם יתברך לאברהם (יז, יט) וקראת את שמו יצחק והקימותי את בריתי אתו לזרעו אחריי, רק יתכן שיוליד מאשה אחרת, לכן התפלל כמו שאיתא במדרש (בראשית רבה סג, ה) שכל מה שיוליד יהיה לו מצדקת הלז, אך כיון שהוליד הבנים, ירא לאמר

¹ [א] (כה, כא) "וַיֵּעָתֶר יַצְחָק לֵה' לְנֹכַח אֲשֶׁתוֹ פִּי עֲקָרָה הוּא וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' וַתֵּהָרֵב רַבֵּקָה אֲשֶׁתוֹ" ע"כ. יש לבאר מה הפירוש "לנוכח אשתו", ופירש הרשב"ם לנוכח אשתו, בשביל אשתו. וקשה, הא לעצמו גם צריך זרע, ולמה רק בשביל אשתו התפלל. ונראה, דעל עצמו היה ליצחק הבטחה ששמע מפי הנביא אברהם אביו שהבטיחו ה' שיהיה ליצחק זרע (בראשית פרק יז פסוק ט), ולא חשש שהחטא יגרום שלא תתקיים ההבטחה, כיון שנבואה לטובה מפי נביא אינה יכולה להשתנות כדי שלא יסתפקו בנבואת הנביא (רמב"ם יסודי התורה פרק י הלכה ד. ובפירוש המשנה בהקדמה לזרעים ח"ב) ויתכן שיהיה לו בן מאשה אחרת כמו שאמרו במדרש (בראשית רבה סג, ה) לכן ביקש רק עבור אשתו כדאיתא במדרש רבה (שם), שהיא לא שמעה מפי נביא.

לפי זה קשה, מדוע חשש יצחק אצל אבימלך, שיהרגוהו על דבר אשתו (בראשית כו, ז), והא מובטח מפי אברהם שיהיה ברית עולם. ונראה, דכשלוקחה רבקה לאבימלך כבר היה ליצחק זרע, ויכול להתקיים בזרעו הבטחת ה' לאברהם. אלא שלפי זה קשה מדוע חשש אברהם שאבימלך יהרגוהו על דבר אשתו (בראשית כ, ב) והרי כבר הובטח לו מפי ה' שיהיה לו זרע ועדיין לא נולד. ונראה על פי דברי הרמב"ם (שם), דדוקא נבואה שמקבל מפי נביא אינה יכולה להשתנות כדי שלא יסתפקו בנבואת הנביא,

אשתי, פן יהרגוני, כי ההבטחה יכולה להתקיים בזרעו, ומה שהיה מפחד אברהם ואמר לאבימלך והרגוני על דבר אשתי (כ, ב), יתכן כמו שכתב הרמב"ם בחיבורו (יסודי התורה פרק י הלכה ד) ובפירוש המשנה (בהקדמה לזרעים ח"ב) [והובא לעיל יח יג] שהנאמר על פי נביא אינו יכול להשתנות, רק אם נאמר לנביא עצמו על עצמו יכול להשתנות שלא יהיה מזה הכחשה לדברי הנביא, לכן אברהם, שלו בעצמו נאמר אבל שרה אשתך יולדת בן וכו', יכול להשתנות, אבל אברהם שאמר ליצחק, הרי נאמר לו מפי נביא, ואם כן אינו יכול להשתנות ביצחק כדי שלא יסתפק בנבואת אברהם אביו, ודו"ק².

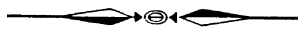
[ב]

(כה, כא) וַיֵּעָתֶר יַצְחָק לֵה' לְנֹכַח אֲשֶׁתוֹ פִּי עֲקָרָה הוּא וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' וַתֵּהָרֵב רַבֵּקָה אֲשֶׁתוֹ:

מדוע כתיב עקרה הוא בוא"ו

(כה, כא) כי עקרה היא. בוא"ו כתוב³. ועל צד הרמז יש לומר דהיא

אבל מה ששומע הנביא מפי ה' על עצמו יכול להשתנות בגלל חטא, כי לא שייך שהנביא עצמו יסתפק אם הוא נביא² תמצית דבריו: מה שכתוב לנוכח אשתו, מפרש הרשב"ם בשביל אשתו, וכוונתו, דעל עצמו היה ליצחק הבטחה ששמע מפי הנביא אברהם אביו שהבטיחו ה' שיהיה ליצחק זרע, לכן ביקש רק עבור אשתו, שהיא לא שמעה מפי נביא.

[ג]

³ [ח] (כה, כא) "וַיֵּעָתֶר יַצְחָק לֵה' לְנֹכַח אֲשֶׁתוֹ פִּי עֲקָרָה הוּא וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' וַתֵּהָרֵב רַבֵּקָה אֲשֶׁתוֹ" ע"כ. יש לדקדק, מדוע כתיב עקרה היא בוא"ו, הוא. ונראה דבאה התורה לרמז שהיתה עקרה י"ב שנים, כגימטריא של הו"א, והראיה שהיתה עקרה י"ב שנה, כיון שכשנשאה היתה בת שלוש שנים (רש"י) ויצחק היה בן ארבעים בקחתו את רבקה (פסוק כ), ובן ששים שנה בלדת אותם (פסוק כו), הרי היתה בת כ"ג שנה כשילדה. צא מזה י"א שנה שאינה יולדת [יבמות יב ב], ואם כן לא היתה עקרה רק י"ב שנים, הו"א בגימטריא י"ב.

משך חכמה

פרשת תולדות, פסקא א - יא

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - ט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לְאֵמִים מִמְעֵיךְ יִפְרְדוּ וְלֹאִם מִלְאִם יִאֲמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

מדוע הלכה לדרוש את ה' ומה התשובה "שני גויים בבטנד"

(כה, כב) שני גויים בבטנד. זה אנטונינוס ורבי. הענין 5, דשרה ברה חלק הטוב, וחלק הרע נטלה הגר, וכמו שאמרו עד יעקב אבינו לא פסקה זוהמה [שבת (קמו, א)], וכיון שראתה שהבנים מתרוצצים, וכשהולכת לבית עבודה זרה עשו מפרכס לצאת, הרי כאן האחד טוב והאחד רע, ולמה זה אנכי שלא כדרך שרה, שלרבה ניתן גם את הטוב וגם את הרע ולא ביררו לה הטוב לעצמו, והשיבו לה שני גויים זה אנטונינוס, הרי שבחלק הרע

ע"כ. פירוש, זוהמה שבאה מתרח לא פסקה עד ג' דורות, שאברהם היה לו רע אחד פסול ואחד כשר, וכן ליצחק, אבל ביעקב פסקה זוהמתן וכל זרעו היה כשר.

והנה, אף על פי שלא פסקה זוהמה מאברהם, מכל מקום, ראתה רבקה שלא יצא מבטן אחד רע וטוב, אלא הטוב היה כולו טוב, ונולד משרה, והרע כולו רע ויצא מבטן הגר, שיצא ממנו ישמעאל, וכשראתה שבבטנה יש שני בנים אחד טוב ואחד רע הלכה לדרוש את ה' מדוע אינה כשרה שיצא ממנה רק טוב, ומדוע ממנה יוצא גם רע.

והשיבו לה שאין דומה הרע של ישמעאל לרע של עשיו, כי הרע של ישמעאל כולו רע, אין בו שום טוב, לכן יצא הרע אצל הגר בנפרד שכולו רע ואין לו שייכות לטוב, אבל עשיו אע"פ שרע הוא, יש בו קצת טוב לכן בהכרח שיהיה ממנה מחמת הטוב שבו, וזה כונת חז"ל גאים זה אנטונינוס שהיה מאדום הוא עשיו, והיה טוב, וכן הרבה שיצאו מעשיו היו טובים, לפיכך בהכרח שיצא ממנה מפני הטוב שבה, ובזה מיושבים כל הדקדוקים לעיל.

[א. ה. ונראה לעניות דעתי להוסיף על פי דרכו של רבינו, שלימדוה בבית מדרשו של שם ועבר מהו ההבדל בין יצחק וישמעאל לבין יעקב ועשיו, שישמעאל היה קרוב יותר לזוהמה, לכן היה כולו רע ולכן שרה הוציאתו מביתה, מה שאין כן עשיו היה בו גם קצת טוב, ולכן הרע שבו לא ישפיע לרעה על יעקב כשם שהיה יכול להשפיע הרע על יצחק, ולכן רבקה לא הוציאתו מביתה, לכן בהכרח היה שיצחק וישמעאל יפרדו לחלוטין, מה שאין כן יעקב ועשיו נולדו בעיבור אחד, ודרו בבית שנים רבות. ולולי דמיסתפינא אמינא שלכן רבקה העבירה את הברכות ליעקב, כי למדה משם ועבר עומק המושג של יעקב ועשיו, ולפי מה שלימדוה, הבינה, כי ראוי יותר שיהיו הברכות ליעקב ולא לעשיו].

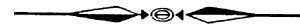
היתה בת ג' שנים (רש"י), ובן ארבעים בקחתו את רבקה (פסוק כ), ובן ששים שנה בלדת אותם (פסוק כו), הרי היתה בת כ"ג שנה כשילדה. צא מזה י"א שנה שאינה יולדת [יבמות יב ב], ואם כן לא היתה עקרה רק י"ב שנים, הו"א בגימטריא י"ב, ודו"ק⁴.

[ג]

(כה, כב) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְדְּ לְדָרָשׁ אֶת ה': (כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גַיִם גּוֹיִם בְּבֶטְנָךְ וְשְׁנֵי

⁴ תמצית דבריו: הטעם שכתוב "עקרה הוא" בוא"ו, לרמז שהיתה עקרה י"ב שנים, "הוא" גיאמטריה יב.

[ג]

⁵ [ג] (כה, כב) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְדְּ לְדָרָשׁ אֶת ה': (כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גַיִם גּוֹיִם בְּבֶטְנָךְ וְשְׁנֵי לְאֵמִים מִמְעֵיךְ יִפְרְדוּ וְלֹאִם מִלְאִם יִאֲמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר" ע"כ. יש לדקדק: א. מה כונת רבקה בשאלת "אם כן למה זה אנכי", ומה שפירשו חז"ל (מוכא ברש"י) שהרגישה שיש במעיה רק עובר אחד הפוסח על שני הסעיפים ונמשך לטוב ולרע, ולכן אמרו לה שהם שני בנים אחד טוב ואחד רע, קשה על פשוטו של מקרא, דלשון הכתוב "וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן" לשון "אם כן" משמע שידעה ששני בנים מתרוצצים בקרבה ואחד טוב ואחד רע, ולמה הלכה לדרוש את ה'. ב. כיון שידעה שהם שנים אחד טוב ואחד רע, מה השיבו לה, הרי זה ידעה לפני כן. ג. מה כונת חז"ל (עבודה זרה יא, א) "אמר רב יהודה אמר רב אל תקרי גויים אלא גיים, זה אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנן לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, דאמר מר צנן מחתך אוכל, חזרת מהפך מאכל, קישות מרחיב מעיים". כלומר שהיו עשירים גדולים, והיו מרבים בסעודות, והיו צריכים ירקות להקל עליהם העיכול. וצריך ביאור מה תשובה היא זו לשאלת רבקה.

ונראה על פי מה שאמרו חז"ל בשבת (קמו, א) "אמר רבי אבא בר כהנא עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו, אברהם הוליד את ישמעאל, יצחק הוליד את עשו, יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהן שום דופי"

משך חכמה

פרשת תולדות, פסקא א - יא

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - ט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

אסור באחותו, איך היה מותר להיות עמה. והעיקר דבזה מועיל אמתלא, אף על גב דבכל מקום אמרו מלקין על החזקות (קידושי פ, א), כאן הוא אמתלא דמוכח, למי שידוע יופי רבקה ודרך אנשי המקום הפרוצים בעריות, ודרך יצחק אשר למד מאברהם שעשה כן, הוי אומדנא גלויה ומפורסמת שהענין הוא שקר רק מיראה, והענין, כאילו אומר בעצמו פן יהרגוני לכל המתבונן ומעיין בזה, כי הדבר צווח ועומד פן יהרגוני, לכן נשמט מלת כי אמר, להורות שלא היה צריך לאמר זאת, ודו"ק⁸.

פרשת יצחק ואבימלך

בראשית כו, יב - לג

פסקאות: ה - יא

[ה]

שיצחק אמר על רבקה שהיא אחותו, והחזיק בדברים אלו שלושים יום כמו שכתוב (בראשית כו, ח) "וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקַף אַבְיִמֶלֶךְ מִלְּךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֵלּוֹן וַיִּרְא וְהִנֵּה יִצְחָק מְצַחֵק אֶת רַבְקָה אִשְׁתּוֹ", ושלושים חזקה היא, ובן נח אסור באחותו, ותירץ דכיון שהאמתלא מוכחת למי שידוע יופי רבקה ודרך אנשי המקום הפרוצים בעריות, ודרך יצחק אשר למד מאברהם שעשה כן, הוי אומדנא גלויה ומפורסמת שהענין הוא שקר רק מיראה. ובזה מבואר מדוע לא כתוב "כי אמר", ללמד שכאילו אומר בעצמו פן יהרגוני לכל המתבונן ומעיין בזה, כי הדבר צווח ועומד פן יהרגוני, לכן נשמט מלת כי אמר, להורות שלא היה צריך לאמר זאת.

⁸ תמצית דבריו: הטעם שלא כתוב "כי אמר" פן יהרגוני כו' – שכך צריך להיות לפי משפט הלשון – ללמד, שהדבר ברור וצווח בפני עצמו שיכולים להורגו על רבקה, ולכן היה יצחק מותר ברבקה אע"פ שאמר שהיא אחותו, ובן נח אסור באחותו, אבל באמתלא מוכחת מותר.

[ה]

שלך מעורבב גם הטוב, ולכן המה שניהם בבטנד⁶.

פרשת רבקה ואבימלך

בראשית כו, א - יא

פסקא ד

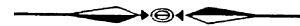
[ד]

(כו, ז) וַיִּשְׁאַלּוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחֲתִי הוּא כִּי יִרְא לְאִמֶּר אִשְׁתִּי פֶּן יַהַרְגֵנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל רַבְקָה כִּי טוֹבַת מְרָאָה הוּא:

מדוע לא כתוב "כי אמר"

(כו, ז) כי ירא לאמר אשתי פן יהרגוני וכו'.⁷ חסר מלות כי אמר ראב"ע. ובמכוון יש לומר, דהקשה הרמ"א בתשובה (סימן ב), כיון שהחזיק את עצמו שלושים יום לאחותו, למאן דאמר בן נח

⁶ תמצית דבריו: מלשון הכתוב משמע שידעה שיש לה שני בנים אם כן מדוע הלכה לדרוש את ה' ומה כונת חז"ל שני גאים אנטונינוס ורבי ונראה שראתה שהבנים מתרוצצים, וכשהולכת לבית עבודה זרה עשו מפרכס לצאת, הרי כאן האחד טוב והאחד רע, ולמה זה אנכי שלא כדרך שרה, שלרבקה ניתן גם את הטוב וגם את הרע ולא ביררו לה הטוב לעצמו, והשיבו לה שני גויים זה אנטונינוס, הרי שבחלק הרע שלך מעורבב גם הטוב, ולכן המה שניהם בבטנד.

[ד]

⁷ [ד] (כו, ז) וַיִּשְׁאַלּוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחֲתִי הוּא כִּי יִרְא לְאִמֶּר אִשְׁתִּי פֶּן יַהַרְגֵנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל רַבְקָה כִּי טוֹבַת מְרָאָה הוּא ע"כ. יש לדקדק, דפתח בלשון נסתר "כי ירא", ומסיים בגוף ראשון "פן יהרגני", והיה לכתוב לפני המילים "פן יהרגני" את המילים "כי אמר", אז מתאים הלשון פן יהרגני. והאבן עזרא כתב שהפסוק נכתב בלשון מקוצר. ונראה, דבכונה לא כתוב "כי אמר". דהנה הקשה הרמ"א בתשובה (סימן כ) כיון

משך חכמה

פרשת תולדות, פסקא א - יא

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - ט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

וכו' (במדבר יח, יב) תן חלב לזה וחלב לזה וכו', ודו"ק¹⁰.

[1]

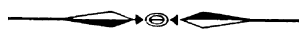
וכו, כד-כה) וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִידָךְ אֵל תִּירָא כִּי אֶתְּךָ אֲנֹכִי וּבְרַכְתִּידָךְ וְהִרְבִּיתִי אֶת זַרְעֲךָ בְּעֵבוֹר אַבְרָהָם עֲבָדִי: וַיִּגְּן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה' וַיֵּט שָׁם אֹהֶלוֹ וַיִּכְרוּ שָׁם עֲבָדֵי יִצְחָק בָּאָר: (במדבר יח, יב)

מדוע א. במראה הראשונה לא בנה יצחק מזבח ב. מדוע לא קרא ה' לאברהם עבדי רק כאן

וכו, כד) אל תירא כי אתך אנכי כו' והרביתי את זרעך בעבור

מעשר השלל, אבל יצחק הוא הראשון שעושה ממונו לשם מעשר, כפי דרשת חכמים ז"ל בויזרע יצחק בארץ היא וימצא מאה שערים" עכ"ל. וכן תירצו שאר נושאי הכלים. אבל באמת דברי הראב"ד מפורשים בפסיקתא זוטרותא (לקח טוב) בראשית יד, כ) וז"ל "ויתן לו מעשר מכל. בזכות ויתן לו מעשר מכל, וה' ברך את אברהם בכל (בראשית כד א). וביצחק כתיב ואוכל מכל (שם כז לג), וביעקב כתיב כי חנני אלהים וכי יש לי כל (שם לג יא). **אברהם התחיל במעשרות** על שהורם מעשר מעשרה דורות שלפניו, לפיכך זכו בניו לתרומת מעשר". וכן הביא רש"י (שם) שנתן לו מעשר כיון שהיה כהן. וצריך לדחוק, שמכל מקום אין זה מעשר ממש, רק שכיבדו במעשר והוא כעין מעשרות. והוא דוחק, דמדברי חז"ל מוכח שדין מעשר היה אצל אברהם והוא התחיל במעשרות, ואיך תולה הרמב"ם הדבר ביצחק. אבל לרבינו יש לו שיטה מחודשת בשיטת הרמב"ם, דאין כונת הרמב"ם למעשר דגן, דזה כבר עשה אברהם, אבל יצחק חידש מעשר בהמה מדכתיב מקנה צאן ומקנה בקר, וזה לא מצאנו באברהם, ולזה נתכון הרמב"ם, ולא קשה מידי תמיהת הראב"ד. אלא שקצת קשה לפי זה, מדוע לא כתב הרמב"ם שאברהם התחיל במעשרות]

¹⁰ תמצית דבריו: כתוב פעמיים "מקנה", ללמד שהפריש מעשר בהמה, ואין מעשרין ממקנה בקר לצאן לכן הפרידו. אבל בצאן, והיינו כבשים ועיזים, מעשרין מזה על זה.

[1]

וכו, יד) ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אתו פלשתים:

מדוע כתוב פעמיים מקנה

וכו, יד) ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר וכו. הנה⁹ כתוב שני פעמים מקנה, מפני שיצחק חידש מצות מעשר, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים (ט, א), ומעשר בהמה אינו מתעשר מצאן על בקר, וכבשים ועיזים מתעשרים מזה על זה (בכורות נג, א. רמב"ם בכורות ז, ד). ולכן היה לו מקנה צאן בפני עצמו, ומקנה בקר בפני עצמו, כדי להפריש מעשר מכל אחד ואחד, וכבשים ועיזים מתעשרים זה על זה. לכן כוונתו להו במקנה צאן. ועיין ריש פרק מעשר בהמה (בכורות נג, ב) דדריש כי האי גוונא קרא דכל חלב

⁹ [ה] (כו, יד) "ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אתו פלשתים" ע"כ. יש לדקדק, מדוע כתוב 'מקנה צאן ובקר', פעמיים מקנה. ונראה על פי מה שכתב הרמב"ם (מלכים ט, א), שיצחק הפריש מעשר. ועל פי זה יש לומר שגם מעשר בהמה הפריש, לפיכך כתיב פעמיים מקנה, שהפריד בין מקנה צאן למקנה בקר, דאין מפרישין מעשר בהמה ממקנה צאן על מקנה בקר, אבל מעשרים הצאן זה על זה, דהיינו כבשים ועיזים שנקראים צאן (בכורות נג, א. רמב"ם בכורות ז, ד). ומצינו כעין זה בחז"ל (בכורות נג, ב) שלמדו מדכתיב פעמיים חלב (במדבר יח, יב) "פל חלב יצקו ויכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשור יתנו לה' לך נתתים", שבא ללמד, שנתן מכל מין ומין בנפרד, והוא הדין יש לפרש הכא, דכתיב מקנה פעמיים, ללמד שהפריש מכל מקנה בנפרד.

[א. ה. ודע, דמה שכתב הרמב"ם (מלכים ט, א) ויצחק הפריש מעשר, פירשו כל נושאי כליו דכונתו על מעשר דגן, והביאו מקור לדבריו מדכתיב (לעיל, יב) "וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהָרָה וַיִּמְצָא בְּשָׂנֵה הַהָרָה מְאָה שְׁעָרִים וַיִּבְרַכְהוּ ה'", ופירשו במדרשי אגדה (מדרש רבה, סד, ו) דהיינו למעשרות, וכן פרש"י (שם) "מאה שערים – כו' רבותינו אמרו אומד זה למעשרות היה". ועל פי זה מחדש רבינו (ולא מצאתי עוד מפרש שכתב כן) שיצחק הפריש גם מעשר בהמה. ולולי דמיסתפינא אמינא מלתא חדתא, דהנה הראב"ד (שם) הקשה על הרמב"ם, מדוע כתב שיצחק חידש המעשרות, והרי כבר אברהם הפריש לפני יצחק, כדכתיב (בראשית יד, כ) "וַיִּתֵּן לוֹ מֵעֶשֶׂר מִפְּלִ". והכסף משנה (שם) מיישב שיטת הרמב"ם, וז"ל "ואפשר לומר לדעת רבינו, דבאברהם לא אשכחן שעושה ממונו, והתם דוקא עושה השלל הבא לידו ולא בתורת מעשר, אלא לפי שכבדו מלכי צדק בהוצאת לחם ויין וברכו, ורצה לתת לו

משך חכמה

פרשת תולדות, פסקא א - יא

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - ט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(פסוק כה), והבן¹².

[ז]

(כו, כה) ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה' ויט שם אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר:

מדוע במראה הראשון לא עשה מזבח, ומדוע לאחר שעשה מזבח עשו עמו ברית

(כו, כה) ויבן שם מזבח. הנה¹³ ענין בנין המזבח היה לפרסם

[ז]

¹³ [ז] ת(כו, כה) "ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה' ויט שם אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר" ע"כ. יש לדקדק: א. מדוע לאחר המראה הראשון לעיל (ב-ה) לא בנה מזבח, וכאן בנה מזבח. ב. מדוע לאחר שבנה המזבח באו אליו אבימלך ושר צבאו ורצו לעשות עמו ברית, כי ראו ראינו שה' עמך, והיינו שראו שגדל מאוד בממון, אם כן מדוע לא באו רק לאחר שבנה המזבח במראה השני. ג. ואף על פי שיש מפרשים שכשהלך מהם ראו שלא נתברכו אלא בגללו, מכל מקום, מדוע הסמיכה תורה דבר זה לאחר בניית המזבח, ואין לו שייכות לזה.

ונראה, שבניית המזבח לאחר מראה נבואה או נס, אינו הודאה של הנביא לה' בלבד, אלא היה בזה ענין לפרסם הנבואה והמראה שראה, או הנס שנעשה לנביא.

ובזה מבואר מדוע קראו למזבח בשם, כמו שקרא משה למזבח ה' נסי (יז, טו), והיה זה אחר מלחמת עמלק שנעשה לישראל נס ונצחו את עמלק. וכן גדעון שראה מראה שה' ברכו בשלום, בנה מזבח וקראו ה' שלם (ו, כד).

כמו כן כל בניית המזבחות שעשו האבות היה על דרך פרסום הנבואה, או הנס, ולכן במראה הראשון שה' הבטיח לו שירש את הארץ לא רצה לפרסם המראה הזה, כדי שלא יקנאו בו יושבי הארץ וילחמו בו. ואף על פי שאברהם בנה מזבח על נבואה שה' יתן לו הארץ, כדכתיב (בראשית יב, ז) ויקרא ה' אל אברהם לומר לו לזרעך אתן את הארץ הזאת ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו, יצחק לא היה רגיל במלחמות כאברהם אביו שנלחם באור כשדים, ואחרי כן בסדום, אבל יצחק לא היה איש מלחמות. ועוד, שיצחק נולד בארץ כנען והיה שלם עמו, אבל אברהם בא מאור כשדים, ולא דר בין יושבי הארץ, אבל יצחק היו העם שלמים עמו, ולא מדרך המוסר לפרסם שיירש אותם. אבל במראה השני שה' אמר לו וברכתך, ולא אמר לו על ירושת הארץ, בנה מזבח ופרסם המראה.

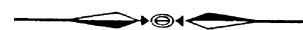
ובזה מיושב מדוע באו לאחר בניית המזבח באו אבימלך ושר צבאו לעשות

אברהם עבדי. הנה¹¹ בחייו קראו אוהבי, וכן במראה ראשונה ליצחק אמר עקב אשר שמע אברהם בקולי (לעיל כו, ה), וכאן קראו עבדי, הוא להראות כי אברהם אביו עבד עבודת קרבנות, שבנה מזבחות בבית אל (לעיל יב, ח), באלוני ממרא (שם, ז), והוא אינו עושה מזבח ואינו עובד להקב"ה, שאין עבודה אלא קרבנות. לכן הבין יצחק מה שהעיר לו הקדוש ברוך הוא, ויבן שם מזבח

¹¹ [ו] (כו, כד-כה) "ויקרא אליו ה' פלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל תירא כי אתך אנכי וברכתך והרבותי את ורעך בעבור אברהם עבדי: ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה' ויט שם אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר" ע"כ. יש לדקדק: א. מדוע במראה הראשונה לעיל (פסוקים ב-ה), לא בנה יצחק מזבח אחרי כן, וכאן בנה מזבח. ב. מדוע לא קרא ה' לאברהם עבדי רק כאן, אבל קראו אוהבי, או סתם אברהם (לעיל כו, ה). ונראה, דאברהם היה מקריב קרבנות, ועשה כמה מזבחות, כדכתיב לעיל (יב, ז-ח) דבנה מזבח באלוני ממרא ובבית אל, אבל ביצחק לא מצאנו שעשה מזבח עד עכשיו, ולא עבד את ה' בהקרכת קרבנות, לפיכך קרא לאברהם עבדי, לרמוז ליצחק שעבודת אברהם בקרבנות היא עבודה חשובה לפניו, ובעבור זה נקרא עבדי, שאין עבודה אלא קרבנות, לפיכך מיד לאחר מראה זה שקרא לאברהם עבדי, בנה יצחק מזבח.

[א]. ה. ומה שכתב רבינו "הנה בחייו קראו אוהבי" צריך ביאור, מדוע דקדק לפרש בחייו, ומאי נפקא מינא בזה בין בחייו או לאחר מותו. ועוד, דלא מצאנו שקראו בחייו אוהבי, ורק במקום אחד כתיב אוהבי (ישעיהו מא, ח) "ואתה ישאל עבדי יעקב אשור פתחתיך ורע אברהם אהבי", וזה לא היה בחיי אברהם. אבל מצאנו כעין לשון אהובי לעיל (בראשית יח, יט) "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" ופרש"י "כי ידעתיו - לשון חיבה, כמו (רות ב א) מודע לאישה". אבל מכל מקום, לא מובן מדוע מדקדק לומר בחייו. וצ"ע.

¹² תמצית דבריו: הטעם שבמראה הראשונה לא בנה יצחק מזבח, ולא קרא ה' לאברהם עבדי רק כאן - מפני שאברהם היה רגיל לעשות מזבח, ויצחק לא, לכן קרא לאברהם "עבדי", שיבין יצחק שעבודת הקרבנות שהיה אברהם רגיל בה חשובה לפני ה', לכן מיד בנה מזבח, ולא לאחר מראה הראשונה לעיל.

משך חכמה

פרשת תולדות, פסקא א - יא

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - ט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(כו, כו) וְאֶבְימֶלֶךְ הִלְךְ אֵלָיו מִגֵּר וְאַחֲזֵת מֵרַעְהוּ וּפִיכֵל שׁוֹר צָבָאוּ:

מה הפירוש "מרעהו"

(כו, כו) ואחוזת מרעהו. יתכן¹⁵ כי שב אל יצחק, שרצה לפייסו, והלך עם הרועים שנתרועע יצחק עמהם, למען יפייסוהו¹⁶.

[ט]

(כו, כח) וַיֹּאמְרוּ רְאוּ רְאִינוּ כִּי הִזָּה ה' עִמָּךְ וַנֹּאמֶר תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְנִכְרְתָה בְרִית עִמָּךְ:

יש לדקדק, מה הוא אריכות הלשון תהי נא אלה בינותינו כו', ועוד הא כבר כרת ברית עם אברהם על בניו ובני בניו

(כו, כח) תהי נא אלה בינותינו בינינו וביניך כו'. הוא¹⁷ כמו שפסק הרמב"ם, דכמו דנשבע אדם לקיים המצוות בקום ועשה לזרוזי

[ט]

¹⁷ [ט] (כו, כח) וַיֹּאמְרוּ רְאוּ רְאִינוּ כִּי הִזָּה ה' עִמָּךְ וַנֹּאמֶר תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְנִכְרְתָה בְרִית עִמָּךְ" ע"כ. יש לדקדק: א. מהו אריכות הלשון בפסוק "תהי נא אלה בינותינו בינינו וביניך", והרי מספיק לכתוב "ונכרתה ברית עמך". ב. הרי כבר כרת אברהם ברית עם אבימלך, והברית היה על בניו ובני ובניו כמפורש שם (כא, כב-כו), "ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה: (כג) ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקר לי ולניי ולנכדי פחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר נרתה בה: (כד) ויאמר אברהם אנכי אשבע: (כה) והוכח אברהם את אבימלך על אדות פאר המים אשר גזלו עבדי אבימלך: (כו) ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום: (כז) ויסקח אברהם צאן ויבקר ויתן לאבימלך ויבקרתי שניהם ברית". הנה מפורש שכבר כרת ברית עם אברהם על בניו ובני בניו, אם כן מה היא הברית הזו שכתב שוב אבימלך עם יצחק, וכדי ליישב זה נקדים ביאור שיטת הרמב"ם.

דהנה גרסין בנדריים (ח, א) "מנין שנשבעין לקיים את המצוה, שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך. והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא, אלא הא קמ"ל דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה". מבואר, שאף על פי שאין שבועה חלה על מצוה, דמושבע ועומד מהר סיני, מכל מקום אפשר להשבע כדי לזרוז נפשו. ולא מבואר האם חלה השבועה. ופסק הר"ן (שם) דחל

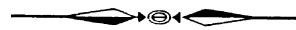
הנבואה או הנס, אשר על זה בנה המזבח. וכן קראו שם המזבח ה' נסי (שמות יז, טו) ה' שלם (שופטים ו, כד) וכיוצא בזה. והנה במחזה הראשון אשר הנבואה היתה שיירש הוא זרעו כל הארצות האל (פסוק ד), לא פרסם אותם, כי היה מפחד מפני יושב הארץ פן יחרה קנאתם בו, ויצחק לא נלחם מימיו. ועוד, כי היה נגד דרכי המוסר אשר אנשי הארץ, שלמים הם אתו, והוא יביט לנחול ארצם. לכן לא פרסם המראה הזו ולא בנה מזבח. לא כן במראה השניה אשר לא הזכיר לו הארץ, רק שאמר אל תירא וברכתיד, בנה מזבח ופרסם המראה. לכן אמרו הנה ראו ראינו כי היה ה' עמך (פסוק כח), זה על התגלות כבוד ה' אליו, והבן¹⁴.

[ח]

עמו ברית, כיון שהתפרסם הנבואה על ידי בניית המזבח, והתפרסם שה' ברכו, לכן באו לעשות ברית עמו, ואמרו ראו ראינו שה' עמך, הינו מחמת פרסום בניית המזבח.

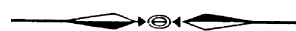
¹⁴ תמצית דבריו: הטעם שבמראה הראשון לא עשה מזבח, ולאחר שעשה מזבח עשו עמו ברית – כיון שבניית מזבח היא לפרסום הנבואה, ולא רצה לפרסם שאמר לו ה' שיירש את כל הארץ ויקנאו בו.

[ח]

¹⁵ [ח] (כו, כו) וַיֹּאבְימֶלֶךְ הִלְךְ אֵלָיו מִגֵּר וְאַחֲזֵת מֵרַעְהוּ וּפִיכֵל שׁוֹר צָבָאוּ" ע"כ. יש לבאר מה הוא לשון "מרעהו", ומפרשי התורה נדחקו בזה. ונראה, דמרעהו פירושו מלשון רועים, דהיינו מהרועים. ואחזת פירושו קבוצה. פירוש, אבימלך הלך אל יצחק מגרר, עם קבוצה מהרועים שיצחק היה מתרועע עמהם, כדי שהם יפייסוהו.

¹⁶ תמצית דבריו: מרעהו לשון רועים. אבימלך הלך אל יצחק מגרר, עם קבוצה מהרועים שיצחק היה מתרועע עמהם, כדי שהם יפייסוהו.

משך חכמה

פרשת תולדות, פסקא א - יא

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - ט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

נפשיה (שבועות יא, ג), כן נשבע שלא לעשות דבר האסור לעשותו

(שבועות ה, יא), וזה שחומר הוא רק בידי שמים. לכן כאן, הלא

הוא מושבע ועומד מאברהם שהשביעו לו ולנינו ולנכדו (בראשית

כא, כג), ואין שבועה חלה על שבועה, רק חומרו בידי שמים, לכן

אמר לשון אלה, ודו"ק¹⁸.

רק טוב ונְשַׁלְחָךְ בְּשָׁלוֹם אֶתְּהָ עֵתָה בְּרוּךְ ה' :

יש לבאר מהו הלשון "אתה עתה ברוך ה'", דמשמע שלפני כן לא היה ברוך ה'.

ועוד, מדוע לפני כן גירשוהו, ועכשיו באו לפייסו

כיו, כט) אתה עתה ברוך ה'. פירוש¹⁹, שכאשר היית עמנו אמרנו

כי עצמת ממנו (לעיל פסוק טז), היינו שלקחת שלנו ומאתנו

נתעשרת, אבל כעת רואים אנחנו שאתה בעצמך ברוך ה',

ומהשגחתו יתברך באה אליך ההצלחה והברכה הנפרצה מגבולי

הטבע²⁰.

[י]

שבועת שוא.

השבועה לענין כל יחל.

ועל פי זה מבואר הכל היטב, דאבימלך בא להשבע עם יצחק על הברית

שכבר כרת אברהם עמו, לזרוזי נפשיה לקיים הברית, שאף על פי שלא חלה

לענין מלקות, אבל היא חלה לענין איסור, ולכן האריך בלשונו ואמר "תְּהִי

נָא אֵלֶּהָ בְּיַנְיֻתֵינוּ בְּיַנְיֻתֵינוּ וּבְיַנְיֻתֵינוּ", כלומר אין הברית לענין חיוב מלקות

ואיסורים, אבל היא לענין חומר דין שמים, ולכן נקט לשון אלה שהיא

קללה, לענין חומר הדין בידי שמים בלבד.

¹⁸ תמצית דבריו: יש לדקדק, מה הוא אריכות הלשון תהי נא אלה

בינותינו כו', ועוד הא כבר כרת ברית עם אברהם על בניו ובני בניו

– ונראה דאבימלך כרת שוב לתוספת חיוב בידי שמים, כשיטת

הרמב"ם שמצוה להשבע על המצוות לזרז עצמו, לכן אמר 'תהי

נא אלה', דהנשבע לקיים לאו, חל חומר בידי שמים.

והנה הרמב"ם (שבועות ה, יא) כתב וז"ל "אבל אם נשבע שלא יאכל נבלה

וטרפה וכיוצא בהן, בין אכל בין לא אכל אין כאן חיוב שבועה כלל, לא

שבועת ביטוי ולא שבועת שוא" ע"כ. ובהלכה יב כתב "נשבע שיאכל נבלה

וטרפה וכיוצא בהן מאיסורי תורה, הרי זה לוקה משום שבועת שוא בין אכל

בין לא אכל" ע"כ. והנה הלכות אלו סותרות זו לזו, דמדוע אם נשבע שלא

לעבור על לאו לא הוי שבועת שוא, ואם נשבע שיאכל דבר האסור לוקה

משום שבועת שוא, והרי בשניהם הוא מושבע ועומד מהר סיני. ונראה

בביאור שיטת הרמב"ם, דאם נשבע לבטל המצוה, דהיינו שיאכל נבלה

וכדו', הוא שבועת שוא, שנשבע ללא כל תועלת, אבל נשבע לקיים מצווה

שלא לעבור על הלאו, הרי נשבע לתועלת, שנשבע לזרז את נפשו לקיימה.

[א. ה. וכן כתב רבינו באור שמח על הרמב"ם (שם) וז"ל "נ"ב תוספתא פרק

ב' (ה"ב) שלא נדר אלא לזרז הראשונות"] וכן פסק הרמב"ם (שבועות יא,

ג) וז"ל "ומותר לאדם להשבע על המצוה לעשותה כדי לזרז את עצמו ואף

על פי שהוא מושבע עליה מהר סיני שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור

משפטי צדקך" עכ"ל הרמב"ם. הנה מבואר ברמב"ם שיש מצוה להשבע

לקיים לא תעשה, ולכן לא עובר על שבועת שוא.

והנה מצאנו לרמב"ם שסובר, שהנשבע לזרוזי נפשיה חלה השבועה וצריכה

היתר, כמבואר בבית יוסף ביורה דעה (רלט, א), וכן הביאו המחבר שם וז"ל

"ומדברי הרמב"ם נראה דשבועות זירוזין אסורות", ומפרש הש"ך (ס"ק י)

דצריך התרה. הנה מצאנו ברמב"ם, שאף על פי שלא חלה השבועה, אבל

צריך היתר והוא חומר בידי שמים. לפיכך בנשבע לבטל המצוה שמושבע

ועומד, הרי שבועתו היא ללא תועלת, לכן חייב משום שבועת שוא, אבל

בנשבע שלא לעבור על לא תעשה, היא שבועה לתועלת, שנשבע לזרוזי

נפשיה, וחלה השבועה לענין איסור, אפילו שכונתו רק לזרוזי, ולכן אין זה

¹⁹ [י] כו, כט) "אם תַעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה פֶּאֶשֶׁר לֹא נִגְעֶנּוּךָ וְכֹאֶשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךְ

רק טוב ונְשַׁלְחָךְ בְּשָׁלוֹם אֶתְּהָ בְּרוּךְ ה' " ע"כ. יש לבאר מהו הלשון

"אתה עתה ברוך ה'", דמשמע שלפני כן לא היה ברוך ה'. ועוד, מדוע לפני

כן גירשוהו, ועכשיו באו לפייסו. ונראה, שכשהיה יצחק אצל אבימלך,

וראה אבימלך שנתעשר מאוד, אמרו שמהם לקח את הכסף ונתעשר ממנו,

אבל כאשר ראו שהוא ברוך ה', אם כן מהשגחתו יתברך הגיע לו ההצלחה

הגדולה שלא בדרך הטבע, לכן עכשיו עתה אתה ברוך ה'.

²⁰ תמצית דבריו: יש לבאר מהו הלשון "אתה עתה ברוך ה'",

דמשמע שלפני כן לא היה ברוך ה'. ועוד, מדוע לפני כן גירשוהו,

ועכשיו באו לפייסו – ונראה, דבתחלה חשדוהו שהתעשר

משך חכמה

פרשת תולדות, פסקא א - יא

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - ט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

שניהם ברית, קרא למקום באר שבע (כא, לא). אבל אחר כך כשגירשו את יצחק (כו, טז), הופר הברית בין שניהם, ובטלה השבועה שנשבעו, שכיון שאבימלך הפר בריתו, תו אין בני אברהם בכלל השבועה. אבל כי באו ליצחק ועשו עמו שלום ונשבעו זה לזה, שוב נתקיים השבועה ונקרא שנית שם המקום באר שבע עד היום הזה. וזה שאמר על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה, ונכון²².

[יא]

(כו, לג) וַיִּקְרָא אֹתָהּ שְׁבַעָה עַל כֵּן שֵׁם הָעִיר בְּאֵר שְׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

יש לדקדק: א. הרי כבר קרא אברהם שם המקום באר שבע. ב. מדוע לעיל לא כתוב שעל כן נקרא המקום באר שבע עד היום הזה

(כו, לג) ויקרא אותה שבעה, על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה. הכוונה²¹, שבפרשת וירא, כשנשבע אבימלך ואברהם וכתו

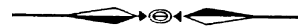

אֶל יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי עֲצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד, בטלה השבועה, ולא היו בני אברהם בכלל השבועה, שהרי אבימלך הפר הברית שהיה עם בני אברהם, לפיכך כבר לא קראו למקום באר שבע כי בטלה השבועה, אבל כשחזר אלימלך וחידש את הברית, חזר יצחק וקרא למקום באר שבע על שם השבועה, ולכן מפורש בכתוב שנקראת עד היום הזה, שלא הופסקה הברית, ולא כמו הפעם הראשונה שנקראת באר שבע, והופסק שמה להיות באר שבע.

²² תמצית דבריו: יש לדקדק: א. הרי כבר קרא אברהם שם המקום באר שבע. ב. מדוע לעיל לא כתוב שעל כן נקרא המקום באר שבע עד היום הזה – ונראה שכשכרת אברהם ברית, וקראה באר שבע על שם השבועה, הופסק שם זה כשהפר אבימלך הברית וגירש את יצחק, וכשחזר וכת ברית עם יצחק, חזר יצחק וקראה באר שבע, ולא היתה הפסקה בברית, עד היום הזה.

משלהם ואמרו עצמת ממנו ולאח"כ ראו שה' עמו לכן עכשיו – עתה ברוך ה' מברכת ה' התעשרת ולא ממנו.

[יא]

²¹ [יא] (כו, לג) וַיִּקְרָא אֹתָהּ שְׁבַעָה עַל כֵּן שֵׁם הָעִיר בְּאֵר שְׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה" ע"כ. יש לדקדק: א. הרי כבר קרא אברהם שם המקום באר שבע כדכתיב לעיל (כא, לא) "על כן קרא למקום ההוא בְּאֵר שְׁבַע כִּי שָׁם נִשְׁבַּעוּ שְׁנֵיהֶם", ומדוע קרא יצחק שוב למקום באר שבע. ב. מדוע לעיל לא כתוב שעל כן נקרא המקום באר שבע עד היום הזה, וביצחק כתוב שעד היום הזה נקרא באר שבע.

ונראה דהשם באר שבע הוא על שם השבועה כמפורש בקרא, והיינו ההתחייבות של בני אברהם לברית עם אלימלך, וכשהפר אבימלך ברית שכרת עמו אברהם כאשר גירש את יצחק כדכתיב (כו, טז) "וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ